

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5. Per quæ alia manifestari debuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

libet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo: dicitur enim Ecclesiast. 20. Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christo data non fuit inutilis, quia seipsum tempore congruo manifestavit & hoc ipsum, quod tempore congruo abscondebatur, est sapientiæ indicium.

Non in Te non longe a 2ria. to. 2.

AD TERTIVM dicendum, quod liber ille de infantia Saluatoris est apocryphus. Et Chryl. * dicit super Ioã q. Christus non fecit miracula antequam aqua conuerterit in vinum, secundum illud quod dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim secundum primam ætatem miracula fecisset, non indignissimum Israelitæ alio manifestante eum, cum tamen Ioannes Baptista dicat Ioan. 1. Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incepit facere signa in prima ætate: existimassent enim phantasma esse incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent, liquore liquefacti.

Super Questionis trigesima sexta Articulum quintum.

ARTICVLVS V.

Utrum natiuitas Christi debuerit per angelos & stellam manifestari.

Titulus minus explicat breuitatis causa, quæ quærit. Nam, ut patet in distinctione articulorum in principio huius q. facta in litera, quintus articulus inquirit per qualia debuerit manifestari, ubi patet non solum de angelis, ut hic explicatur, sed vniuersaliter de omnibus creaturis, per quas debuerit manifestari Christi natiuitas inquiri. Idem quoque euidenter apparet in processu articuli, ubi non solum quare per angelos pastoribus, sed diffuse quoque, quare per stellam Magis, & per inspirationem interiore Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas, ratio redditur.

In corpore articuli vna est conclusio respicienda quæ sit: Christi natiuitas conuenienter manifestata est per angelos, stellam & inspirationem, pastoribus, iudeis, Magis, & iustis Simeoni & Annæ. Probatur primo: Manifestatio debet fieri per signa familiaria illis, quibus manifestatio fit, ergo conuenienter &c. Antecedens probatur ex simili de manifestatione syllogistica. Consequentia autem probatur, quia iustis, i. pfectis, familiare est per inspirationem, aliis corporalibus deditis per visibilia, & turis inter istos alios iudeis per angelorum visio-

RESPON. Dicendum, quod sicut manifestatio syllogistica fit per ea, quæ sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum, ita manifestatio quæ fit per signa, debet fieri per ea, quæ sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autem, quod viris iustis, est familiare & consuetum interiori Spiritu sancti in intellectu edoceri, absque signorum sensibili demonstratione. I. per spiritum prophetiæ. Alij vero corporalibus rebus deditis, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. iudei autem consueti erant diuina responsa per angelos accipere, per quos etiam legem acceperant, secundum illud Actuum. 7. Accepistis legem in dispositione angelorum. Gentiles vero & maxime astrologi consueti sunt stellarum cursus inspicere, & ideo iustis. i. Simeoni & Annæ, manifestata est Christi natiuitas per interiori Spiritu sancti, secundum illud Luc. 2. Responsum accepit Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum dñi. Pastoribus autem & Magistris quæ rebus corporalibus deditis, manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparitiones. Et quia natiuitas non erat pure terrena, sed quodammodo celestis, ideo per signa celestia vtrisque, Christi natiuitas reuelatur, ut enim Aug. dicit in serm. de Epiph. Cœli angeli habitant, & sidera ornant: vtrisque ergo cœli enarrant gloriam Dei. Rationabiliter autem pastoribus tanquam iudeis, apud quos frequenter factæ sunt apparitiones angelorum, reuelata est natiuitas Christi per angelos. Magis autem assistens in consideratione celestium corporum, manifestata est per signum stellæ, quia (ut Chryl. dicit *) per conueta eos dominus vocare voluit, eis cõdescendens. Est autem alia ratio, quia ut Greg. dicit, iudeis tanquam ratione videntibus rationale animal. i. angelus predicare debuit. Gentiles vero, quia uti ratione nesciebant ad cognoscendum dominum, non per vocem, sed per signa perducuntur. Et sicut dominum iam loquentem annuntiauerunt gentilibus predicatoribus loquentes, ita eum nondum loquentem elementa muta predicauerunt. Est etiam & alia ratio, quia ut Aug. dicit in serm. Epiph. Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio non carnis semine, sed fidei fecunditate generanda. & ideo stellarum multitudinem est comparata, ut celestis progenies speraretur. & ideo Gentiles in sideribus designati, ortu noui sideris excitantur, ut perueniant ad Christum, per quem efficiuntur semen Abrahæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud manifestatione indiget, quod de se est occultum: non autem illud, quod de se est manifestum. Caro autem eius, qui nascebatur, erat manifesta, sed diuinitas erat occulta. & ideo conuenienter manifestata est illa natiuitas per angelos, qui sunt Dei ministri: vnde & cum claritate angelus apparuit, ut ostenderetur, quod ille qui nascebatur, erat splendor paternæ gloriæ.

AD SECUNDVM dicendum, quod iusti non indigebant visibili apparitione angelorum, sed eis sufficiebat interiori instinctu Spiritu sancti per eorum perfectionem.

AD TERTIVM dicendum, quod stella natiuitatis Christi manifestas, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim Aug. * dicit de Faustis, nulli astrologi ira consuetuntur.

H

I

K

Hom. 6. Macclap. Iud. de stellis quæ videntur in eang. cap. 10.

Jo. de f. 4. 20.

Lib. 10.

truerunt nascentium hominū fata sub stellis, ut ali-
quam stellarum, homine aliquo nato circuitus
sui ordinē reliquisset, & ad eum, qui natus est,
perrexisse assererent: sicut accidit circa stellā, quę
demonstravit natiuitatē Christi. & ideo per hoc
non confirmatur error eorum, qui fortē nascētū
hominum astrorum ordini colligari arbitrantur:
non autē credunt astrorum ordinem ad hominis
natiuitatē posse mutari. Similiter ēt, ut Chryl.* di-
cit, nō est hoc astronomiē opus, ā stellis scire eos
qui nascuntur, sed ab hora natiuitatis futura p̄di-
cere. Magi autem tempus natiuitatis non cogno-
uerunt, ut hinc sumentes initium, ā stellā mo-
tu futura cognoscerent: sed potius e conuerso.

AD QVARTVM dicendū, q̄ sicut Chryl.* refert,
in quibusdā scripturis apocryphis legitur, q̄ qdā
Eremita in extremo orientis iuxta Oceanū, scripturā
quamdam habebat ex nomine Seth, & de hac stella, &
numeris huiusmodi offerendis: quę gens diligē-
ter obseruabat huius stelle exortum, positus explo-
ratoribus duodecim, qui certis t̄pib. de nocte ascen-
debant in montē, in quo postmodū eā uiderunt,
habentem in se quasi paruuli formam, & super se
similitudinē crucis. Vel dicendum, q̄ sicut d̄r in
libro de Questionib. veter. & noui Testamenti. Ma-
gi illi. traditionem Balaam sequuntur, qui di-
xit, Orietur stella ex Iacob. Vnde uidentes stellam
extra ordinem mundi, hanc esse intellexerūt, quā
Balaam futuram indicem Regis Iudeorum pro-
phetauerat. Vel dicendū, sicut Aug.* dicit in ferm.
de Epiphania, q̄ ab angelis aliqua admonitione
reuelationis audierunt Magi, q̄ stella Christi nam-
que significaret, & probabile v̄r q̄ ā bonis, q̄ in
Christo adorando salus eorum iam querebatur.
Vel sicut Leo Papa ꝑ dicit in ferm. de Epiphania,
preter illam speciem, quę corporeū incitauit obtu-
rum, fulgentior ueritatis radius eorū corda per-
docuit, quod ad illuminationem fidei p̄tinebat.

A Xpi natiuitas Magis, q̄ pastorib.
ꝑ ꝑ Præt. Matth. 2. d̄r, q̄ Hero-
des occidit oēs pueros, q̄ erant
in bethleem, & in oib. finibus
eius, ā bimatu & infra, ꝑm t̄ps
quod exquiserat ā Magis. Et
sic ūr quod ꝑ duos annos post
Chri natiuitatē Magi ad Chri-
stum puenerint. in cōueniēter
igitur post t̄m t̄ps fuit gentilib.
Christi natiuitas manifestata.

B SED CONTRA est, quod dicit
Dan. 2. Ipse mutat tempora &
arates. & ita tempus manifesta-
tionis natiuitatis Christi uidei
congruo ordine esse dispositū.

RESPON. Dicendū, q̄ Chri
natiuitas primo quidē, manife-
stata est pastorib. ipso die nati-
uitatis Christi: ut. n. d̄r Luc. 2.
Erant in regione eadē uigilātes
& custodientes uigilias noctis
super gregē suum, & ut disces-
serunt ab eis angeli in celū, lo-
quebātur adinuicē, trāscamus
uq; Bethleem, & uenerunt fes-
tinantes. Secundo autē, Magi ꝑ-
uenerunt ad Chri 13. die nati-
uitatis eius, quo die festū Epiphanię celebratur. Si
enim reuoluto anno, uel ēt duob. annis uenissent,
non inuenissent eum in Bethleem, cū scriptū sit
Luc. 2. q̄ postquā perfecerunt oīa ꝑm legem Dñi
(offerentes. ꝑ puerum Iesum in templum) reuersi
sunt in Galileam in ciuitatē suam Nazareth. Ter-
tiō, manifestata est iustus in tēplo quadagesimo
die ā natiuitate Christi, ut h̄r Luc. 2. Et huius ordi-
nis rō est, quia per pastores significantur Apostoli
& alij credentes ex Iudeis, quib. primo manifesta-
ta est fides Christi: inter quos non fuerunt multi
potentes, nec multi nobiles, ut d̄r 1. ad Corinth. 1.
Secundo autem, fides Christi peruenit ad plenu-
dinem gentium, quę est p̄figurata per Magos.
Tertiō autem, peruenit ad plenitudinem iudæo-
rum, quę est p̄figurata per iustos, unde & in tē-
plo iudæorum est eis Christus manifestatus.

C AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ sicut Apost. dicit
Rom. 9. Israel sectando legem iustitię, in legem iu-
stitię non peruenit: sed gentiles qui non querebāt
iustitiā, iudæos cōiter in iustitiā fidei p̄uenerunt.
& in huius figuram Simeon, qui expectabat
consolationem Israel, ultimo Christum natū co-
gnouit & preceserunt eum Magi & pastores, qui
Christi natiuitatem non ita solite expectabant.

E AD SECUNDVM dicendum, q̄ licet plenitudo
gētū prius intrauerit ad fidē, q̄ plenitudo iudæo-
rum: t̄m primitiā iudæorum puenerūt in fide
primitias gētū, & ideo pastorib. primo manifesta-
ta est Christi natiuitas, quā Magis.

AD TERTIVM dicendū, q̄ de apparitione stelle,
q̄ apparuit Magis, est duplex opinio. Chryl.* enim
super Matth. & Aug. ꝑ in ser. Epiph. dicunt q̄ stel-
la Magis apparuit ꝑ biennium ante Christi natiui-
tatē, & tunc p̄meditantes & se ad iter p̄paran-
tes, ā remotissimis partib. orientis puenerunt ad
Christum tertiadecima die ā sua natiuitate. Vnde
& Herodes statim post recessum Magorū, uidens
se ab eis illusum, mandauit occidi pueros ā bima-
tu & infra, dubitans ne tunc Christus natus esset,
quā stella apparuit, secundum q̄ ā magis audierat.

stus) oblati est Do-
minus in templo, &
postea porratu a pa-
rentib. in Nazareth,
ubi Angelus dixit
ad Ioseph, Fuge in
Aegyptum: futu tim
est. n. vi. Herodes q̄-
rar puerum ad per-
dendum eum. Hoc
enim oportet fuisse,
postquam ex Ierusa-
lem uenerunt paren-
tes eius i Nazareth,
vt Lucas narrat: s. n.
ante fuisse, non uen-
nisset in Ierusalem,
nec inde in Naza-
reth. Vnde certum
relinquitur, q̄ non
statim Herodes læ-
uijt in pueros: sed i
certum est quanto
tempore post seque-
rit in eos. Satis ra-
tionabile est illud i-
pedimentum ex Ro-
mano itinere proue-
nisse, quia pro histo-
ria habeatur q̄ Ro-
mam iuerit ā filiis
accusatus.

Aug. in ser.
7. ante med.
& i alio ser.
de Epiph.
post ser. ad
fra. in hęc-
mo. to. 10.
Chryl. ho.
10. in Mart.
ante med.
tc. 2.

Alij

ARTICVLVS VI.

Utrum natiuitas Christi ordine con-
uenienti fuerit manifestata.

AD SEXTVM sic proceditur.
V̄r q̄ inconuenienti ordi-
ne Christi natiuitas fuerit ma-
nifestata. Illis. n. debuit primo
manifestari Christi natiuitas, q̄
Chro propinquiores fuerunt,
& qui magis Christū desidera-
bant, ꝑm illud Sap. 6. Præoccu-
pat eos, qui se cōcupiscunt, ut
ie priorem illis ostendar. sed iu-
sti propinquissimi erāt Chro
ꝑ fidem, & maxime eius aduē-
tū desiderabāt, unde d̄r Luc. 2.
de Simeone, q̄ erat homo iu-
stus & timoratus, expectans re-
demptionē Israel. ergo pri^o de-
buit manifestari Chri natiuitas
Simeoni, q̄ pastorib. uel Magis.
ꝑ ꝑ Præt. Secundum Aug.* Ma-
gi fuerunt primitiā gentium
Christo crediturā: sed primo
plenitudo gentium intrat ad fi-
dem, & postmodum omnis Is-
rael saluus fiet, ut d̄r Rom. 11.
ergo primo debuit manifestari

Saper Quaestiois
36. Art. sextum.

Tulius de ordi-
ne temporis q̄-
re, quo prius pasto-
rum deinde Magis,
denum Simeoni &
Annę manifestata
est Chri natiuitas.
¶ In corpore Aucto-
ris duo facit: primo or-
dinem manifestatio-
num ex Euangelij
auctoritate aperit, i.
quod ipso die nata-
lis pastoribus, ter-
tiadecima die Ma-
gis, quadagesima Si-
meoni & Annę. Sec-
undo rationem re-
didit optimam ex
significatis. Omnia
clara sunt in litera.
¶ In responsione ad
tertium, de tempe-
re occisionis Inno-
centium multum cō-
stat, Ex Euangelio
aliquid habetur q̄
non statim occisi
sunt: nam post ado-
rationem Magorum
in domo diuersoria
morā Bethleem (in
qua natus est Chri-

Homil. 4. in
Matth. 2. p. 2.

Homil. 2. in
Matth. 2. p. 2.

In lib. 9. q. 104.

In dem. 9. q. 104.

In ser. 7. ante med.

Homil. 6. Martij. p. 2.

In ser. 7. ante med.

In ser. 7. ante med.